

Η αστική ευθύνη του Γενικού Εισαγγελέα:

Από το παρελθόν στην ελπίδα για εξέλιξη

Μελομένη Μαρανγάκη, προπτυχιακή φοιτήτρια Νομικής Σχολής,
Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Στο παρόν άρθρο θα αναλυθεί ο θεσμός του Γενικού Εισαγγελέα, από το πώς ξεκίνησε έως το σήμερα, καθώς και το ανέλεγκτο της εξουσίας του υπό το φως των πρόσφατων εξελίξεων από τις οποίες διαφαίνεται μία αχτίδα προς την αλλαγή αυτής της υπέρμετρης εξουσίας που δίνεται σε ένα μόνο άτομο.

Ο Γενικός Εισαγγελέας θεωρείται ένας θεσμός ο οποίος προέρχεται από το Αγγλοσαξονικό δίκαιο και καθιερώθηκε από τους Βρετανούς, την περίοδο της Αγγλοκρατίας. Ιστορικά, ο θεσμός αυτός εισήχθη με τη μορφή του νομικού συμβούλου της Κυβέρνησης, εν συνέχεια μετονομάστηκε σε Δικηγόρο του Βασιλέως και έπειτα το 1925 σε Γενικό Εισαγγελέα όπου ισχύει μέχρι και σήμερα όπως ακριβώς και στην Αγγλία. Με βάση το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας στο Μέρος VI ο Γενικός Εισαγγελέας είναι ανεξάρτητος αξιωματούχος του Κράτους. Διορίζεται από τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας, είναι Πρόεδρος του Νομικού Συμβουλίου, προηγείται ιεραρχικά ενώπιον του δικαστηρίου, είναι μόνιμο μέλος της Νομικής υπηρεσίας της Δημοκρατίας η οποία είναι ανεξάρτητη, δεν υπάγεται σε κανένα Υπουργείο και δεν απολύεται παρά μόνο με τον ίδιο τρόπο όπως ένας δικαστής θα απολυόταν. Σε διαφορετική περίπτωση, παραμένει στη θέση του μέχρι να συμπληρώσει τα 68 ηλικιακά του έτη ή παραιτηθεί, όπως έπραξε ο κύριος Σόλων Νικήτας. Δεν αντικαθίσταται μετά την εκλογή νέου Προέδρου της Δημοκρατίας, μπορεί να διαχειριστεί ποινικές υποθέσεις^[1] και είναι εκπρόσωπος του Προέδρου της Δημοκρατίας σε προσφυγές και σε όλων των ειδών τις διαφορές εντός της Δημοκρατίας αλλά και ενώπιον διεθνών δικαστηρίων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα όταν εγείρεται αγωγή κατά του κράτους, ουσιαστικά να

εγείρεται κατά του Γενικού Εισαγγελέα ως εκπροσώπου του^[2].

Ωστόσο, το μεγάλο εύρος των εξουσιών του Γενικού Εισαγγελέα έχει προβληματίσει έντονα τον νομικό και τον πολιτικό κόσμο. Η παρούσα μελέτη συνεπώς θα παρουσιάσει πρώτα την εξουσία να κινεί, διεξάγει, επιλαμβάνεται και συνεχίζει ή διακόπτει οποιαδήποτε διαδικασία ή διατάσσει δίωξη (I). Στην συνέχεια θα συζητηθεί το ενδεχόμενο αστικής ευθύνης του Γενικού Εισαγγελέα σε αυτό το πλαίσιο (II).

I. Η εξουσία του Γενικού Εισαγγελέα να κινεί, διεξάγει, επιλαμβάνεται και συνεχίζει ή διακόπτει οποιαδήποτε διαδικασία ή να διατάσσει δίωξη.

Κάτωθεν θα γίνει αναφορά στο άρθρο 113 του Συντάγματος το οποίο δίνει την εξουσία στον Γενικό Εισαγγελέα να αποφασίζει την πορεία μίας ποινικής υπόθεσης άνευ περιορισμού (Α) και πώς αυτό θα μπορούσε να θεωρηθεί ζημιολόγος πράξη (Β).

A. Νομική βάση της εξουσίας

Προβλέπεται στο Σύνταγμα ότι : «Ο γενικός εισαγγελεύς της Δημοκρατίας έχει εξουσίαν κατά την κρίσιν αυτού προς το δημόσιον συμφέρον να κινεί, διεξάγει, επιλαμβάνεται και συνεχίζει ή διακόπτει οιαδήποτε διαδικασία ή διατάσσει δίωξιν καθ' οιονδήποτε πρόσωπον εν τη Δημοκρατία δι' οιαδήποτε αδίκημα. Η τοιαύτη εξουσία δύναται να

«Το μεγάλο εύρος των εξουσιών του Γενικού Εισαγγελέα έχει προβληματίσει έντονα τον νομικό και τον πολιτικό κόσμο»

^[1] Άρθρο 112 του Συντάγματος

^[2] Άρθρο 57 του περί Δικαστηρίων Νόμος 1960

Δίκαιο αστικών αδικημάτων

ασκείται υπό του γενικού εισαγγελέως της Δημοκρατίας είτε αυτοπροσώπως είτε δι' υπαλλήλων υπαγομένων εις αυτόν ενεργούντων υπό και συμφώνως προς τας οδηγίας αυτού»^[3].

Όπως προκύπτει, έχει την αποκλειστικότητα κατά την κρίση του και πάντα προς στο όνομα του δημόσιου συμφέροντος να κινεί, διεξάγει, επιλαμβάνεται, και συνεχίζει ή διακόπτει (*nolle prosequi*) οποιαδήποτε διαδικασία ή δίωξη για οποιοδήποτε αδίκημα όπως έγινε αναφορά και πιο πάνω. Το ανέλεγκτο των αποφάσεών του δεν τον καθιστά υπόλογο, συνεπώς ενδέχεται να ενεργήσει με τρόπο αφηρημένο και αυτό θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα είτε πιθανό λάθος στην απόφασή του ως το μοναδικό άτομο που λαμβάνει τέτοιου είδους αποφάσεις, είτε εις γνώση του, να διαχειριστεί μια υπόθεση σύμφωνα με προσωπικό του συμφέρον. Το γεγονός ότι μπορεί να διακόψει οποιαδήποτε στιγμή θελήσει ποινική διαδικασία την οποία ξεκίνησε ιδιώτης θέτει πολλούς προβληματισμούς. Ένας από αυτούς είναι κατά πόσο εναντιώνεται στο άρθρο 30 του Συντάγματος από τη στιγμή που πρακτικά υπάρχει ελεύθερη είσοδος στη δικαιοσύνη, όμως, είναι πράγματι ελεύθερη;

Στην υπόθεση Ανδρέας Τρύφωνος^[4] έγινε λόγος για έλεγχο του Γενικού Εισαγγελέα αναφέροντας χαρακτηριστικά «Το μονοσήμαντο και το ανεξάρτητο του θεσμού του Γενικού Εισαγγελέα δεν παραπέμπει όμως και στο ανέλεγκτο. Ήδη από τις πρόνοιες του ιδίου του Συντάγματος, ο Γενικός Εισαγγελέας δύναται να ελεγχθεί για συμπεριφορά που, όπως και για τους Δικαστές, θεωρείται ή κρίνεται «ανάρμοστος» που επιφέρει ως συνέπεια την απόλυση του. Στο σύγχρονο κόσμο και τις αντιλήψεις περί δικαίου και πολιτειακής νομοτέλειας, κάθε αξιωματούχος του κράτους, ακόμη και ο Πρόεδρος χώρας, ελέγχονται διότι ουδείς είναι υπεράνω του απρόσωπου νόμου που εξισώνει τους πολίτες κατά ισόνομο τρόπο. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, για παράδειγμα, ο Γενικός Εισαγγελέας είναι υπόλογος στη Βουλή των Αντιπροσώπων για τον τρόπο άσκησης των εξουσιών του ως μέλος της κυβέρνησης. Η πολιτική όμως ουδετερότητα του

Γενικού Εισαγγελέα στην Κύπρο δεν τον απαλλάσσει από τη λογοδοσία ενώπιον του αρμοδίου Συμβουλίου κατά το Σύνταγμα. Σύμφωνα με καθιερωμένες Ευρωπαϊκές αρχές τόσο οι Δικαστές, όσο και οι Εισαγγελείς, πρέπει να είναι άτομα υψηλού επιπέδου και ηθικής και υπόκεινται σε ανάλογους δεοντολογικούς κανόνες»^[5].

Όμως το Ανώτατο Δικαστήριο αναφέρει επίσης πως ένας απλός πολίτης δεν έχει το δικαίωμα να αιτηθεί την απόλυση του Γενικού Εισαγγελέα, συγκεκριμένα «Πρόθεση του συνταγματικού νομοθέτη δεν ήταν η απόδοση σε πολίτη της Δημοκρατίας δικαιώματος να ασκεί αίτηση κατ' ιδίαν προς απόλυση του Γενικού Εισαγγελέα, όπως δεν θα μπορούσε να το πράξει για να αιτηθεί την αποπομπή του Προέδρου της Δημοκρατίας για εσχάτη προδοσία ή να ζητήσει την άρση βουλευτικής ασυλίας για οποιονδήποτε βουλευτή. Ούτε εναπόκειται στο Δικαστήριο να νομοθετεί στην ουσία εισάγοντας πρόνοιες που δεν υπάρχουν και που απολήγουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο σε νομιμοποίηση ιδιώτη να θέτει, αυτός τούτος, ως αιτητής, ζήτημα απόλυσης του Γενικού Εισαγγελέα»^[6]. Συνεπώς δεν μπορεί οποιοσδήποτε πολίτης να αιτηθεί απόλυση του Γενικού Εισαγγελέα όπως ακριβώς δεν μπορεί να αιτηθεί και για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Συνεπάγεται ότι ο Γενικός Εισαγγελέας στην Κύπρο απολαμβάνει μια απόλυτη διακριτική ευχέρεια όσον αφορά την διεξαγωγή ή όχι ποινικής δίωξης.

Β. Η εξουσία ως ζημιογόνα πράξη.

Στην υπόθεση Meryem^[7] το 2009, ενώ η Meryem ζούσε στην κατεχόμενη Μόρφου και κατείχε ακίνητη περιουσία στην Πάφο, η ξαδέλφη της η οποία διαμένει στο Ηνωμένο Βασίλειο ισχυρίστηκε στο δικαστήριο ότι είχε αποβιώσει, προσκομίζοντας πλαστό έγγραφο με το οποίο αφήνει ως μοναδικό κληρονόμο εκείνη με αποτέλεσμα να μεταβιβαστούν ακίνητη ιδιοκτησία της. Η Meryem προέβη σε παράπονο στην αστυνομία με σκοπό τη διερεύνηση της υπόθεσης και την τιμωρία των υ-

«ο Γενικός Εισαγγελέας στην Κύπρο απολαμβάνει μια απόλυτη διακριτική ευχέρεια όσον αφορά την διεξαγωγή ή όχι ποινικής δίωξης»

^[3] άρθρο 113 (2) του Συντάγματος

^[4] Τρύφωνος Ανδρέας και άλλη ν. Κυπριακής Δημοκρατίας (2009) 4 ΑΑΔ 1137

^[5] (δείτε Opinion No. 12: Judges and Prosecutors in a democratic society, του Consultative Council of European Judges (CCJE) και του Consultative Council of European Prosecutors (CCPE) του 2009, Guidelines on the Role of Prosecutors

υιοθετηθέντων από το 8ο United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 Αυγούστου-7 Σεπτεμβρίου 1990 και «The Status and Role of Prosecutors του United Nations Crime Office on Drugs and Crime)

^[6] Vrahimis v. Republic (1971) 3 C.L.R. 104

^[7] Kaya Meryem (2009) 1 ΑΑΔ 953

Η αστική ευθύνη του Γενικού Εισαγγελέα

παίτιων, όμως ο Γενικός Εισαγγελέας κατάρχησε την υπόθεση ως «μη ποινικής φύσεως» στο πλαίσιο της διακριτικής του ευχέρειας. Η Meryem ζήτησε αντίγραφο της αποφάσεως αυτής έτσι με σκοπό την έκδοση προνομιακού εντάλματος Certiorari για να ακυρωθεί η απόφαση του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας αλλά οι αστυνομικοί αρνήθηκαν να της το δώσουν με αποτέλεσμα να κάνει προσφυγή και έπειτα από αρκετές αναβολές να πάρει το αντίγραφο της αποφάσεως του Γενικού Εισαγγελέα ένα χρόνο αργότερα. Η αίτηση απορρίφθηκε αναφέροντας μέσα σε άλλα πως «Ο τρόπος άσκησης της διακριτικής του ευχέρειας δεν μπορεί να ελεγχθεί δικαστικά. Ούτως ή άλλως, ο έλεγχος με προνομιακά εντάλματα, αφορά στη νομιμότητα της απόφασης και όχι στην ορθότητα της» και «Όμως η ποινική δίωξη και η τιμωρία ατόμων είναι ένα εντελώς διαφορετικό θέμα, που αφορά την Πολιτεία, εξ ου και το έντονο δημόσιο συμφέρον. Γι' αυτό και το Σύνταγμα με το Άρθρο 113.2 έδωσε την απόλυτη εξουσία στον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, να ελέγχει όλες τις ποινικές διώξεις».

Στην ίδια υπόθεση Meryem^[8] το δικαστήριο απέρριψε τελικά την έφεση αποφασίζοντας πως «1. Οι αποφάσεις του Γενικού Εισαγγελέα ούτε στην Αγγλία αλλά ούτε και στην Κύπρο δεν υπόκεινται σε δικαστική αναθεώρηση με το προνομιακό ένταλμα Certiorari. Ο Γενικός Εισαγγελέας είναι, δυνάμει του Συντάγματος, εμπιστευμένος με την εξουσία δίωξης, κατά την κρίση του (Άρθρο 113.2). Η εξουσία αυτή υπόκειται μόνο στους περιορισμούς που προνοούνται από το Σύνταγμα. Για τους σκοπούς του Άρθρου 113.2, ο ίδιος ο Γενικός Εισαγγελέας είναι ο κριτής του δημοσίου συμφέροντος.

2. Η άσκηση της εξουσίας που παρέχεται στο Γενικό Εισαγγελέα από το Άρθρο 113 δεν εμπίπτει ούτε στη σφαίρα του Άρθρου 146.1 του Συντάγματος διότι είναι στενά συνδεδεμένη με δικαστικές διαδικασίες.

3. Με βάση τα προαναφερθέντα εξάγεται το συμπέρασμα ότι η εξουσία του Γενικού Εισαγγελέα δυνάμει του Άρθρου 113.2 του Συντάγματος να ασκήσει ή να μην ασκήσει ποινική δίωξη εναντίον οποιουδήποτε προσώπου στη Δημοκρατία δεν ελέγχεται δικαστικά, ούτε με προνομιακά εντάλματα της φύσης Certiorari ή Mandamus.

4. Το πρωτόδικο Δικαστήριο καθοδηγήθηκε από ορθές και θεμελιωμένες νομικές αρχές και κατέληξε σε αποτέλεσμα που ήταν, υπό τις περιστάσεις, νομικά επιβεβλημένο και αναπόφευκτο.

Αναφέρθηκε επίσης πως «Με βάση τα προαναφερόμενα καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η εξουσία του Γενικού Εισαγγελέα δυνάμει του Άρθρου 113.2 του Συντάγματος να ασκήσει ή να μην ασκήσει ποινική δίωξη εναντίον οποιουδήποτε προσώπου στη Δημοκρατία δεν ελέγχεται δικαστικά, ούτε με προνομιακά εντάλματα της φύσης Certiorari ή Mandamus».

Τέλος, σημειώνεται ότι «Ενόψει των προαναφερομένων δεν μπορεί να επιτύχει οποιοσδήποτε από τους λόγους έφεσης. Δεν μπορεί να θεωρηθεί δηλαδή ότι η ανέλεγκτη κρίση του Γενικού Εισαγγελέα συνιστά είτε παραβίαση των προαναφερομένων άρθρων του Συντάγματος, είτε της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ή του Κυρωτικού Νόμου 39/1962. Δεν μπορεί η εξουσία και η κρίση του Γενικού Εισαγγελέα, δυνάμει του Άρθρου 113.2, να είναι αφενός ανέλεγκτη δικαστικά και αφετέρου τα δικαστήρια να την υποβάλλουν στην κρίση τους και να καταλήγουν σε συμπέρασμα ότι, με την απόφασή του, ο Γενικός Εισαγγελέας παραβίασε άρθρα του Συντάγματος ή του Νόμου».

Το 2011 η Meryem^[9] παρά την ικανοποίηση του αιτήματός της για χορήγηση αντιγράφου της απόφασης του Γενικού Εισαγγελέα, επέμεινε στην εκδίκαση της υπόθεσης. Το δικαστήριο έκρινε πως εφαρμόζεται εδώ το νομολογιακό αδίκημα «Γιάλλουρος» καθώς η δυνατότητα προσφυγής στο Δικαστήριο αποτελεί ανθρωπινό δικαίωμα σύμφωνα με το άρθρο 30 (1) του Συντάγματος. Λέχθηκε ότι «Στην περίπτωση μας, η άρνηση ικανοποίησης του αιτήματος της αιτήτριας να της χορηγηθεί πλήρες αντίγραφο της επίδικης απόφασης, παραβιάζει ή παρακωλύει την άσκηση του δικαιώματος της αιτήτριας να προσφύγει στο Δικαστήριο. Επομένως, από την επίδικη πράξη προκύπτει ζημιά η οποίαηγάζει από την παραβίαση του εν λόγω δικαιώματος. Υπενθυμίζω την αρχή ότι η παραβίαση ανθρωπίνου δικαιώματος παρέχει δικαίωμα έννομης προστασίας μέσω της δικαστικής οδού με τις θεραπείες του δικαίου. (Βλ. Γιάλλουρος ν. Νικολάου^[10]). Κατά συνέπεια, εγείρεται θέμα υλικής ζημιάς στην αιτήτρια, η οποία απορρέει ευθέως από την άρνηση να της

«Στην υπόθεση Meryem κρίθηκε ότι η εξουσία του Γενικού Εισαγγελέα δυνάμει του Άρθρου 113.2 του Συντάγματος να ασκήσει ή να μην ασκήσει ποινική δίωξη εναντίον οποιουδήποτε προσώπου στη Δημοκρατία δεν ελέγχεται δικαστικά, ούτε με προνομιακά εντάλματα της φύσης Certiorari ή Mandamus»

^[8] Kaya Meryem (2010) 1 ΑΑΔ 1887

^[9] Meryem Kaya ν. Κυπριακή Αστυνομία, Υπόθεση Αρ. 1477/2008, 21 Ιανουαρίου 2011

^[10] Γιάλλουρος ν. Νικολάου (2001) 1 Α.Α.Δ. 558)

Δίκαιο αστικών αδικημάτων

χορηγηθεί πλήρες αντίγραφο της επίδικης απόφασης».

Με τις πιο πάνω αναφορές αντιλαμβάνεται κανείς πως ο Γενικός Εισαγγελέας είναι εξ ολοκλήρου προστατευμένος από το Σύνταγμα για κάθε του απόφαση, πράξη ή παραλήψη. Αυτό έχει ως επακόλουθο, κάθε είδους αγωγή εις βάρος του να είναι με μαθηματική ακρίβεια καταδικασμένη να αποτύχει.

II. Η ασυλία του Γενικού Εισαγγελέα

Η ασυλία του Γενικού Εισαγγελέα είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη (Α). Παρακάτω θα αναλυθεί αυτού του είδους η προσωπική ασυλία και μέσα από κάποια πρόσφατα γεγονότα θα γίνει αναφορά για το αν τελικά συνδέεται με την ευθύνη του Κράτους (Β).

A. Μια προσωπική ασυλία...

Όπως έχει αναλυθεί και προκύπτει από τη σχετική νομολογία άνωθεν, η άσκηση της εξουσίας του Γενικού Εισαγγελέα δεν υπόκειται, ούτε σε κοινοβουλευτικό, ούτε σε δικαστικό έλεγχο.

Όπως φανερώνεται από τα άνωθεν και σύμφωνα με τα άρθρα 112-114 του Συντάγματος, προκύπτουν όλες οι ανέλεγκτες εξουσίες του Γενικού Εισαγγελέα και αυτό μάλιστα επιβεβαιώνεται για ακόμη μία φορά πρόσφατα μέσα από την υπόθεση Γενικός Εισαγγελέας ν. Βουλή των Αντιπροσώπων^[11] όπου ενώ η Βουλή των αντιπροσώπων πίστευε πως ο Γενικός Εισαγγελέας και ο Βοηθός Γενικού Εισαγγελέα είχαν σύγκρουση συμφερόντων και λόγω αυτής της σύγκρουσης δεν ήταν αμερόληπτοι σε ότι αφορά τις πολιτογραφήσεις, το δικαστήριο αποφάσισε ότι γίνεται παραβίαση των συνταγματικά κατοχυρωμένων εξουσιών του Γενικού Εισαγγελέα. Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε το Ανώτατο Δικαστήριο, η συγκεκριμένη παρέμβαση της Βουλής «*παρεμβαίνει στις αποκλειστικές αρμοδιότητες του και*

πληττει το ανέλεγκτο της εξουσίας του, όπως κατοχυρώνεται από τα άρθρα 112-114 του Συντάγματος.»

Μεταξύ άλλων, στην υπόθεση Γιάννουρος^[12], ο Δικαστής ανέφερε πως «*Η άσκηση της εξουσίας του Γενικού Εισαγγελέα δεν υπόκειται, ούτε σε κοινοβουλευτικό, ούτε σε δικαστικό έλεγχο*» και αυτό προκύπτει μέσα από μία σειρά αποφάσεων^[13].

Κάποιες από τις αποφάσεις αυτές, προωθήθηκαν με «αίτηση για εξασφάλιση προνομιακού εντάλματος». Όμως οι αιτήσεις απέτυχαν καθώς «*Το Ανώτατο Δικαστήριο αποφάσισε ότι ο Γενικός Εισαγγελέας δεν θεωρείται ένα κατώτερο Δικαστήριο και ούτε ασκεί δικαστική εξουσία ώστε να ελεγχθεί από ένα ανώτερο δικαστήριο με προνομιακό ένταλμα*» και «*όσες υποθέσεις βασίστηκαν στο άρθρο 146 του Συντάγματος απορρίφθηκαν διότι το Ανώτατο Δικαστήριο έκρινε πως οι εξουσίες του Γενικού Εισαγγελέα είναι συνδεδεμένες με δικαστική διαδικασία και ως εκ τούτου εκφεύγουν του ακυρωτικού ελέγχου του Ανωτάτου Δικαστηρίου*»^[14].

Τα προνομιακά εντάλματα στόχο έχουν τον έλεγχο τον ιεραρχικά κατώτερων Δικαστηρίων και «περιορίζονται στον τομέα και σφαίρα του ιδιωτικού δικαίου και όχι στη σφαίρα του δημοσίου δικαίου». Αυτά τα εντάλματα είναι τα habeas corpus, mandamus, certiorari, prohibition και quo warranto.^[15]

Όπως προκύπτει από την υπόθεση Ξενοφώντος^[16], η εξουσία του Γενικού Εισαγγελέα είναι απεριορίστη. Περαιτέρω, στην υπόθεση Athienitis^[17] φανερώνεται για άλλη μια φορά η εξουσία του, στο ζήτημα της αναστολής της ποινικής δίωξης, η οποία δεν υπόκειται σε έλεγχο του Δικαστηρίου.

Φαίνεται ξεκάθαρα από τα πιο πάνω πως ο Γενικός Εισαγγελέας έχει συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα να ενεργεί σύμφωνα με τη δική του κρίση προς το γενικό συμφέρον χωρίς να είναι υπόλογος των πράξεων του ή υποχρεωμένος να αιτιολογήσει της αποφάσεις

«Η ασυλία του Γενικού Εισαγγελέα είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη»

^[11] Γενικός Εισαγγελέας ν. Βουλή των αντιπροσώπων, Προσφυγή 4/2021, 24/1/2022

^[12] Γιάννουρος ν. Αποχετεύσεων Λευκωσίας (1990) 3 ΑΑΔ 3532

^[13] The Republic and Charalambos Zacharia, Υποσυναγματούχος 2 R.S.C.C. Γ Charilaos Xenophonos and The Republic (Minister of Interior) 2 R.S.C.C. 89* Police ν. Athienitis (1983) 2 C.L.R. 194, Yiannakis P. Elinas ν. The Republic (1989) 1 C.L.R. 17).

^[14] Δημήτρης Αραούζος (2022), Το ανέλεγκτο του Γενικού Εισαγγελέα ή μήπως καλύτερα μια αναχρονιστική παρερμηνεία των εξουσιών του; - Ανάγκη για εκσυγχρονισμό; , Νομικό Βήμα , oct.

^[15] Δρ. Χρίστος Φ. Κληρίδης (2017), Το Κυπριακό Νομικό Σύστημα, Νομική Βιβλιοθήκη, [σ.87-88].

^[16] Χαρίλαος Ξενοφώντος and the Republic 2 RSCC 89

^[17] Police ν Stephanos Athienitis (1983) 2 CLR 194

Η αστική ευθύνη του Γενικού Εισαγγελέα

του. Μάλιστα, από μια σιοπιιά θα έλεγε κανείς ότι είναι ο «Απόλυτος Άρχων» καθώς πέραν από τα αναφερόμενα, αποφασίζει σχετικά με τη συνταγματικότητα των νόμων, και έχει την απόλυτη κυριαρχία μιας και δεν απολύεται, παραμένει στην ίδια θέση μέχρι τα 68 του έτη, χωρίς δημοκρατικό έλεγχο.

Όταν έγινε αίτηση του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας για απόλυση του Βοηθού Γενικού Εισαγγελέως της Δημοκρατίας δια ανάρμοστη συμπεριφορά^[18], ο Βοηθός Γενικού Εισαγγελέα ανέφερε τα εξής, το οποίο αξίζει να σημειωθεί: «Είναι δεδομένο ότι κατηγορούμαι στη φάση αυτή από το γενικό εισαγγελέα, με βάση τα ευρήματα, ότι υπήρξε δεκασμός. Είμαι υπόχρεος, κατά τον ίδιο τρόπο, να κατηγορήσω το γενικό εισαγγελέα της δημοκρατίας ότι η δική του συμπεριφορά, να αναστείλει την υπόθεση της *Providencia* με ένα τηλεφώνημα, χωρίς να δώσει περαιτέρω εξηγήσεις ως εμπλεκόμενο (πρόσωπο) στην υπόθεση αυτή, ότι η δική του συμπεριφορά υποδηλεί δεκασμό». Περαιτέρω ανέφερε και τα εξής σχετικά: «Εφόσον ο Ποινικός Ανακριτής αρνήθηκε να κλητεύσει το Γενικό Εισαγγελέα να δώσει μαρτυρία, στα πλαίσια της ποινικής ανάκρισης, τότε είμαι υποχρεωμένος σήμερα, με την τροπή που έχουν πάρει τα πράγματα, να πω ότι ο γενικός εισαγγελέας και η συμπεριφορά του υποδηλούν φανερά, ενόσω δεν δίδονται εξηγήσεις, δεκασμό και αθέμιτο επηρεασμό εις το χειρισμό αυτής της υπόθεσης».

Συνεπώς, ο Γενικός Εισαγγελέας είναι ένας θεσμός με πάρα πολλές εξουσίες και χωρίς κανένα περιορισμό. Εκείνος ο οποίος κατέχει αυτή τη θέση έχει υποθετικά τη γνώση, τα προσόντα, την ηθική και την αρετή να το κάνει, δεν παύει όμως να είναι ένας άνθρωπος ο οποίος κατά κύριο λόγο πράττει με βάση τη δική του λογική και χωρίς να είναι πάντα αλάνθαστος.

Επειδή η ατιμωρησία οδηγεί πολλές φορές στην ασυδοσία, όταν κάποιος δεν υπόκειται σε έλεγχο, μπορεί να οδηγηθεί στο να χάσει κάθε ηθικό φραγμό και γνωρίζοντας πως με το να μην υπακούει σε νομικό κανόνα δε φέρει

ουδεμία ευθύνη, γίνεται πολύ εύκολα να προχωρήσει σε αυθαίρετες πράξεις. Κάτι τέτοιο θα οδηγούσε σε κλονισμό της εμπιστοσύνης του λαού στη δικαιοσύνη^[19]. Σε κάθε περίπτωση ο έλεγχος πρέπει να υπάρχει για τη διασφάλιση της τάξης και για τυχόν λάθη που μπορούν να γίνουν είτε με καλή τη πίστη είτε με δόλιο σκοπό.

Συμπερασματικά, όπως σημείωσε ο Σπινόζα, δεν πρέπει να ξεχαστεί ότι «Ο νόμος είναι αναγκαίος, επειδή οι άνθρωποι κυριαρχούνται από τα πάθη τους. Αν όλοι οι άνθρωποι ήταν λογικοί, ο νόμος θα ήταν περιττός. Ο τέλειος νόμος πρέπει να δημιουργεί ανάμεσα στα άτομα τις ίδιες σχέσεις, που δημιουργεί η λογική ανάμεσα στα πάθη. Πρέπει να εξασφαλίζει τον συντονισμό των ανταγωνιστικών δυνάμεων, για ν' αποφύγει την κατάρρευση και ν' αυξήσει τη δύναμη του συνόλου»^[20].

Β. ... η οποία δεν αποκλείει την ευθύνη του Κράτους;

Το νομικό σύστημα της Κύπρου είναι ιδιόρρυθμο. Το Κυπριακό δίκαιο είναι ενταγμένο στην οικογένεια των δικαίων του common law και έχει τεράστιες διαφορές με το δίκαιο της ηπειρωτικής Ευρώπης. Όμως με το πέρασμα του χρόνου το κυπριακό δίκαιο έχει επηρεαστεί αρκετά και από το υπηρετικό δίκαιο για αυτό και θεωρείται μικτό σύστημα. Ιστορικά, η αστική ευθύνη του Κράτους στην Αγγλία αποκλείονταν λόγω της αρχής «Ο βασιλιάς δεν αδικοπρατεί». Αυτή η αρχή έχει διατυπωθεί με το άρθρο 4(1) του κεφαλαίου 148 «*Καμιά αγωγή σε σχέση με οποιοδήποτε αστικό αδίκημα δεν εγείρεται εναντίον της Αυτής Μεγαλειότητας*». Στην Κύπρο, το άρθρο αυτό κριθike αντισυνταγματικό, καθώς αντιτίθεται στο άρθρο 172 του Συντάγματος, το οποίο προνοεί ότι «Η Δημοκρατία ευθύνεται δια πάσαν ζημιόγνων άδικον πράξιν ή παράλειψιν των υπαλλήλων ή αρχών της Δημοκρατίας εν τη ασκήσει των καθηκόντων αυτών ή κατ' επίκλησιν ασκήσεως των καθηκόντων αυτών. Νόμος θέλει καθορίσει τα περί της ευθύνης της Δημοκρατίας».

Ωστόσο, παράλληλα, με τις υπόθεση Βρα-χίμη^[21] του 1962 και Κυριακίδης^[22] του 1966

«Ο Γενικός Εισαγγελέας είναι ένας θεσμός με πάρα πολλές εξουσίες και χωρίς κανένα περιορισμό»

[18] Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας ν. Βοηθού Γενικού Εισαγγελέως της Δημοκρατίας, ΑΠΗΣΗ ΑΡ. 1/2015, 23/6/2015

[19] Μιχάλης Χατζηβασιλίδης (2019), Δικαιοσύνη: Κλονίστηκε η εμπιστοσύνη του κοινού (πίνακες),

philenews, [Τελευταία Ενημέρωση: 07 Φεβρουαρίου 2019, 11:32]

[20] Σπινόζα «Ο πανθεϊστής φιλόσοφος», Οι μεγάλοι φιλόσοφοι, Εκδόσεις Δαρεμάς, [σ.345]

[21] Eleni Vrahimi v. Cyprus Republic 1962

[22] Kyriakides v Republic 1966

Δίκαιο αστικών αδικημάτων

καθιερώθηκε η αρχή της αστικής ευθύνης του κράτους. Το άρθρο 172 λειτουργεί συνδυαστικά με το άρθρο 146 (6) του Συντάγματος με σκοπό να αξιώσει αποζημιώσεις έναντι του Κράτους. Το άρθρο 172 εφαρμόζεται όταν η ζημία δεν πηγάζει από διοικητική πράξη αλλά από κατάχρηση εξουσίας, ενώ όταν υπάρχει διοικητική πράξη υπερισχύει το άρθρο 146 (6).

Περαιτέρω, στην υπόθεση Γιάλλουρος ν. Νικολάου^[23], έγινε αγωγή κατά του Γιάλλουρου για παράβαση των δικαιωμάτων της ιδιωτικής του ζωής και του απορρήτου των επικοινωνιών του, τα οποία διασφαλίζονται από τα Άρθρα 15 και 17 του Συντάγματος. Το Ανώτατο τότε διαμόρφωσε ένα νέο αδίκημα, βασισμένο στο άρθρο 30 του Συντάγματος. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη δικαστική απόφαση «Όταν γίνεται βλάβη ο παθών δικαιούχος έχει δικαίωμα στην απόδοση θεραπείας. Στο Άρθρο 30 του Συντάγματος εμπεριέχεται το αξίωμα *ubi jus ibi remedium*». ».

Στην υπόθεση Ηροδότου^[24] συζητείται η επίδραση στα ανθρωπινά δικαιώματα της εξουσίας του Γενικού Εισαγγελέα να διακόπτει σε οποιαδήποτε στιγμή μια υπόθεση με απόφαση *nolle prosecute*. Η υπόθεση αυτή έφτασε στο ΕΔΔΑ όπου και κρίθηκε ότι είχαν παραβιαστεί τα άρθρα 13 και 6 (1) της ΕΣΔΑ αναφορικά με την απόδοση δικαιοσύνης μέσα σε εύλογο χρονικό διαστήμα. Εδώ η παρέμβαση του Γενικού Εισαγγελέα είχε την συνέπεια το θύμα να συνεχίσει την δίωξη μέσω της τεχνικής της ιδιωτικής ποινικής δίωξης^[25], όπου δίνεται σε ένα απλό ιδιώτη δικαίωμα να ενεργοποιεί ιδιωτική ποινική δίωξη βασιζόμενο στις αρχές του κοινοδικαίου^[26]. Ωστόσο, το ΕΔΔΑ θεωρεί ότι πρόκειται για μια εναντί διαδικασία, με αποτέλεσμα η παρέμβαση του Γενικού Εισαγγελέα να αποτελεί εκ φύσεως παραβίαση της αρχής της δικαίας δικής, λόγω της μεγάλης καθυστέρησης που προκάλεσε στην επιδίκαση της υπόθεσης. Δεν αμφισβητείται ότι σε ορισμένες περιπτώσεις το Κράτος έχει θετικό καθήκον ποινικής

δίωξης και η αρχή αυτή υπερισχύει την ασυλία του ΓΕ. Για παράδειγμα, στην πρόσφατη υπόθεση του ΕΔΔΑ Α.Ε. κατά Βουλγαρίας της 23.05.2023 (αριθ. προσφ. 53891/20) κρίθηκε ότι έγινε παραβίαση του άρθρου 3 περί απαγόρευσης εξουτελιστικής μεταχείρισης, καθώς στη Βουλγαρία για να θεωρηθεί η ενδοοικογενειακή βία ποινικά διωκόμενη, θα πρέπει να γίνεται κατ' εξακολούθηση, με αποτέλεσμα οι αρχές να μην τη χαρακτηρίζουν ως ενδοοικογενειακή βία και κατ' επέκταση ο Εισαγγελέας να μη δώσει εντολή για ποινική δίωξη. Το δικαστήριο ανέφερε περεταίρω πως «η Βουλγαρία δεν είχε θεσπίσει αποτελεσματικό σύστημα για την τιμωρία όλων των μορφών ενδοοικογενειακής βίας και την παροχή επαρκών εγγυήσεων στα θύματα. Το κράτος απέτυχε να προστατεύσει επαρκώς την Α.Ε. είτε νομικά είτε πραγματικά, οδηγώντας σε παραβίαση του άρθρου 3»^[27]. Επιπρόσθετα, κρίθηκε πως συνδυαστικά με το άρθρο 3, υπήρξε παραβίαση και του άρθρου 14 περί απαγόρευσης διακρίσεων διότι όπως σημείωσε το δικαστήριο οι γυναίκες στη Βουλγαρία βρίσκονται σε άνιση θέση σε θέματα ενδοοικογενειακής βίας και το κράτος δε δείχνει την απαραίτητη επιμέλεια για την επίλυση του συγκεκριμένου θέματος για την προστασία τους, κάτι που δεν κατάφερε να διαψεύσει η κυβέρνηση, δηλαδή τη «θεσμική αδράνεια εκ μέρους των αρχών».

Μέσα από τέτοιες αποφάσεις καταλαβαίνει κανείς πόσο σημαντικός είναι ο έλεγχος και η ανάγκη για αλλαγή.

Συμπέρασμα

Ένα νέο νομοσχέδιο προτείνεται για να αυτονομήσει τη Νομική Υπηρεσία. Η ελεγκτική υπηρεσία δε τονίζει πως «είναι επιτακτική ανάγκη ο διαχωρισμός των εξουσιών του Γενικού Εισαγγελέα και η άρση του ανέλεγκτου των εξουσιών του ως δημόσιου κατήγορου». Εξηγώντας αναλυτικά τους λόγους που το πιστεύει αυτό ανέφερε ότι «Έχουμε κατ' επανάληψη τονίσει ότι η ταύτιση στο πρόσωπο του Γενικού Εισαγγελέα των δύο ξεχωριστών ρόλων του νομικού

«Στην υπόθεση Ηροδότου συζητείται η επίδραση στα ανθρωπινά δικαιώματα της εξουσίας του Γενικού Εισαγγελέα να διακόπτει σε οποιαδήποτε στιγμή μια υπόθεση με απόφαση *nolle prosecute*»

[23] Γιάλλουρος ν. Νικολάου (2001) 1 Α.Α.Δ. 558.

[24] ΕΔΔΑ, ΙΡΟΔΟΤΟΥ ν. CYPURUS (Application no. 16783/20), 23 Μαΐου 2023.

[25] Χρίστια Μίτλεττον (2019) Οι ιδιωτικές ποινικές διώξεις στην Κύπρο: ένα παλαιό εν δυνάμει νέο εργαλείο – Μέρος Α'. Διαθέσιμο στο : <https://dikaiosyni.com/katigories/afierwmata/oi-idiotikes-poinikes-dioxeis-stin-kypro-meros-a/>

[26] *Gourier v. Union of Post Office Workers and Others* (1977) 3 All ER 70, 97 (HL).

[27] *Echrcaselaw* (25/5/2023), Μη άσκησης ποινικής δίωξης για ενδοοικογενειακή βία ανήλικης από τον σύντροφό της. Καταδίκη για εξουτελιστική μεταχείριση

Η αστική ευθύνη του Γενικού Εισαγγελέα

συμβούλου του κράτους και του δημόσιου κατήγορου, όπως και το ανέλεγκτο των εξουσιών του Γενικού Εισαγγελέα, υποσκάπτουν την ανεξαρτησία της Ελεγκτικής Υπηρεσίας ως προς το δικαίωμά της για απρόσκοπτη πρόσβαση στην πληροφόρηση. Αυτές οι στρεβλώσεις, που όπως αντιλαμβανόμαστε είναι μοναδικές σε ευρωπαϊκό επίπεδο, έχουν αναγνωριστεί και από την Επιτροπή GRECO. Είναι μάλιστα με έκπληξη που ακούσαμε τον Γενικό Εισαγγελέα να αναφέρει ότι τούτο αποτελεί μύθο»^[28].

Η επιτροπή GRECO από την άλλη έχει διαφορετική άποψη υποστηρίζοντας πως δεν είδε θετικά την από τότε δρομολογούμενη αυτονόμηση ολόκληρης της Νομικής Υπηρεσίας, θεωρώντας πως όσο ο τομέας του δημόσιου

κατήγορου είναι αναπόσπαστο μέρος της Νομικής Υπηρεσίας, αυτό εγκυμονεί κινδύνους επιρροής.^[29]

Ο εκπρόσωπος της ελεγκτικής υπηρεσίας Μάριος Πετρίδης υποστήριξε τον διαχωρισμό των εξουσιών του Γενικού Εισαγγελέα, αναφέροντας πως «δεν μπορεί ο Γενικός Εισαγγελέας να είναι ταυτόχρονα και νομικός σύμβουλος του κράτους και δημόσιος κατήγορος»^[30]. Παραμένει να κριθεί κατά πόσο η ασυλία του Γενικού Εισαγγελέα αποτελεί συνταγματική ιδιαιτερότητα της Κύπρου ή αναχρονισμός...

.....

«Είναι επιτακτική ανάγκη να προχωρήσει ο διαχωρισμός των εξουσιών του Γενικού Εισαγγελέα και η άρση του ανέλεγκτου των εξουσιών του ως δημοσίου κατήγορου.»

^[28] Philenews (2023) , Ελεγκτική: Διαχωρισμός εξουσιών του Γενικού Εισαγγελέα, Philenews, τελευταία ενημέρωση: [18 Μαΐου 2023, 9:51]

^[29] Στην Αρχή κατά της Διαφθοράς καταγγελίες κατά Γ. Εισαγγελέα, Philenews, τελευταία ενημέρωση: [19 Μαΐου 2023, 8:23]

^[30] Πετρίδης: Διαχωρισμός εξουσιών του Γενικού Εισαγγελέα – Αυτή είναι η λύση, διάλογος , nov. 2022

